

ΝΑ ΣΠΑΣΟΥΜΕ ΤΟΥΣ ΚΛΟΙΟΥΣ

Το ζαπατίστικο ταξίδι

Την 1η Γενάρη του 1994, εντελώς αιφνιδιαστικά και μέσα σε ένα κλίμα παντοκρατορίας του καπιταλισμού (το οποίο είχε προκληθεί από την κατάρρευση των λεγόμενων κομμουνιστικών κρατών που είχε τότε περιγραφεί ως «τέλος της ιστορίας»), ομάδες ενόπλων από ιθαγενείς κοινότητες, μέλη μιας άγνωστης οργάνωσης με τα αρχικά E.Z.L.N., καταλαμβάνουν δήμους της νοτιοανατολικής μεξικάνικης πολιτείας Τσιάπας. Δημοσιοποιούν την «1η διακήρυξη της ζούγκλας Λακαντόνα» η οποία αναφέρεται στα 500 χρόνια ιθαγενικής αντίστασης, ανακοινώνει την απαλλοτρίωση της γης των γαιοκτημόνων επαναφέροντας το καθεστώς κοινοκτημοσύνης που είχε επιτύχει η επανάσταση του Εμιλιάνο Ζαπάτα, καταφέρεται ενάντια στη συμφωνία ελεύθερου εμπορίου NAFTA μεταξύ ΗΠΑ και Μεξικού που θα έμπαινε σε εφαρμογή την ίδια μέρα, και θέτει τα 10 βασικά αιτήματα του ζαπατιστικού στρατού.

Μετά από λίγες μέρες μαχών με τον μεξικάνικο ομοσπονδιακό στρατό και δεκάδες νεκρούς, οι μαχήτριες και οι μαχητές ζαπατίστας αποσύρονται στα βουνά της Τσιάπας. Γεννιέται ο φόβος μιας παρατεταμένης στρατιωτικής επιχείρησης εναντίον των ανταρτών και των χωρικών, όμως τελικά μαζικές κινητοποιήσεις σε όλο το Μεξικό επιβάλλουν την κατάπαυση του πυρός και τη διεξαγωγή διαπραγματεύσεων.

Οι ζαπατίστας αξιοποιούν τις μακρόσυρτες αυτές διαπραγματεύσεις, στις οποίες απαιτούν την αυτονομία των ιθαγενών κοινοτήτων και την εξασφάλιση των βασικών τους δικαιωμάτων, προκειμένου να κάνουν παγκοσμίως γνωστά τα ιδιαίτερα και πρωτοφανή χαρακτηριστικά τους: πρώτα απ' όλα ο ίδιος ο ζαπατιστικός στρατός είναι ένας στρατός αντιμυλιταριστικός, ένας «στρατός ονειροπόλων»: «Γίναμε στρατιώτες για να μην υπάρχουν πια στρατιώτες» λένε, συμπληρώνοντας «Όλα για όλους/ες, τίποτα για εμάς».

Έπειτα, δεν έχουν ως αναφορά καμία από τις ως τότε γνωστές «επαναστατικές ιδεολογίες». Όπως λένε, η αντίσταση των ιθαγενικών λαών, η κοινοκτημοσύνη και ο κοινοτικός τρόπος οργάνωσης και διακυβέρνησης, αλλά και ένας τρόπος ζωής με σεβασμό στη φύση είχαν προηγηθεί της ευρωπαϊκής έκφρασης του κοινωνικού/ταξικού κινήματος, είτε αυτό ιστορικά είχε πάρει τη μορφή του μαρξισμού ή του αναρχισμού, είτε, μεταγενέστερα, της οικολογίας. Το κίνημα είχε αντιεξουσιαστικά και κοινοτιστικά χαρακτηριστικά ως αποτέλεσμα των ιθαγενικών παραδόσεων αντίστασης και οργάνωσης, οι οποίες όμως δεν εξασφάλιζαν την ελευθερία και ισοτιμία των γυναικών – γι' αυτό στα απελευθερωμένα εδάφη οι ζαπατίστας θέτουν σε εφαρμογή τον «επαναστατικό νόμο για τις γυναίκες». Ο subcomandante Marcos, εκπρόσωπος των ζαπατίστας, μετατρέπεται σε εμβληματική μορφή (όπως θα ειπωθεί αργότερα, η επικέντρωση των διεθνών media στο πρόσωπό του ήταν ένα εσκεμμένο τέχνασμα, ώστε να περάσουν απαρατήρητες οι διεργασίες που λάμβαναν χώρα στη βάση).

Τον Φεβρουάριο του 1996 υπογράφονται μεταξύ εκπροσώπων των ζαπατίστας και της μεξικανικής κυβέρνησης οι συμφωνίες του Σαν Αντρές, οι οποίες κατοχυρώνουν την αυτονομία των ιθαγενικών κοινοτήτων και προβλέπουν αγροτικές μεταρρυθμίσεις στο πνεύμα του «Σχεδίου της Αγιάλα» του Εμιλιάνο Ζαπάτα. Λίγο πριν είχε δημοσιοποιηθεί η «4η διακήρυξη της ζούγκλας Λακαντόνα», η οποία ανακοίνωνε την απόφαση των ζαπατίστας να προωθήσουν ένα νέο είδος πολιτικής πέρα από κόμματα, που δεν θα αποσκοπούσε στην κατάληψη της εξουσίας.

Το καλοκαίρι του 1996 πραγματοποιείται στην Τσιάπας η «1η διηπειρωτική συνάντηση για την ανθρωπότητα κι ενάντια στον νεοφιλελευθερισμό». Λίγο αργότερα, με πρωτοβουλία και πάλι των ζαπατίστας, συγκροτείται το Εθνικό Ιθαγενικό Κογκρέσο (Congreso Nacional Indígena-CNI), για την οργάνωση των ιθαγενών λαών όλου του Μεξικού.

Το καλοκαίρι του 1997, στη «2η διηπειρωτική συνάντηση για την ανθρωπότητα κι ενάντια στον νεοφιλελευθερισμό» που πραγματοποιήθηκε σε 5 διαφορετικά σημεία του ισπανικού κράτους με συμμετοχή πάνω από 3.000 ατόμων από όλο τον κόσμο, συζητείται η πρόταση των ζαπατίστας για δημιουργία «ενός δικτύου ανεξάρτητων μέσων επικοινωνίας», το πρώτο βήμα για το διεθνές δίκτυο των indymedia. Επίσης, συγκροτείται η Acción Global de los Pueblos (AGP), ένα δίκτυο οργάνωσης βάσης από 71 χώρες από τις 5 ηπείρους, το οποίο αποτέλεσε την αφετηρία του «παγκόσμιου κινήματος για την κοινωνική δικαιοσύνη» (που μετονομάστηκε από τα MME σε κίνημα αντιπαγκοσμιοποίησης).

Στις 11 Μάρτη του 2001, 100.000 έως 250.000 άνθρωποι συγκεντρώνονται στην κεντρική πλατεία της μεξικάνικης πρωτεύουσας για να απαιτήσουν την εφαρμογή των συμφωνιών του Σαν Αντρές. Παρόντες είναι 24 μασκοφόροι «κομαντάντε» του EZLN, συμπεριλαμβανομένου του subcomandante Marcos.

Το 2003 οι ζαπατίστας διακόπτουν κάθε συνομιλία με την κυβέρνηση, εξαγγέλλουν ότι θα πραγματώσουν οι ίδιοι/ες την αυτονομία τους και ανακοινώνουν τη μετατροπή των 39 Αυτόνομων Εξεγερμένων Δήμων (που περιλαμβάνουν 1.111 κοινότητες) σε «Caracoles» (= σαλιγκάρια), καθώς και τη δημιουργία των «Συμβουλίων Καλής Διακυβέρνησης». Η παραγωγή, η εκπαίδευση, η υγεία, η επικοινωνία, η δικαιοσύνη κλπ οργανώνονται αυτόνομα και από τη βάση.

Το 2005 ανακοινώνεται η «6η διακήρυξη της ζούγκλας Λακαντόνα», σύμφωνα με την οποία ο EZLN μετατρέπεται σε πολιτική οργάνωση και την επόμενη χρονιά (χρονιά εκλογών στο Μεξικό) ανακοινώνεται η διεξαγωγή της «Άλλης Καμπάνιας», με στόχο τη συνάντηση και οργάνωση όλων των διαφορετικών αγώνων ενάντια σε όλες τις όψεις της εκμετάλλευσης και καταπίεσης. Η Άλλη Καμπάνια διασυνδέεται με την «Ημέρα χωρίς μετανάστ(ρι)ες» (Día sin inmigrantes) στις ΗΠΑ: την 1η Μάη του 2006, με πρωτοβουλία κυρίως ισπανόφωνων μεταναστ(ρι)ών, με και χωρίς χαρτιά, οργανώνεται μια απεργιακή Πρωτομαγιά στην οποία θα συμμετάσχουν πάνω από 1.000.000 μετανάστ(ρι)ες. Λίγο αργότερα, ξεσπά η πολύμηνη εξέγερση στη μεξικάνικη πολιτεία Οαχάκα.

Το 2008, ο subcomandante Marcos αναφερόμενος στο ξέφτισμα των υποσχέσεων της «ροζ παλίρροιας», δηλαδή της εκλογής αριστερών κυβερνήσεων σε μια σειρά από χώρες της Λατινικής Αμερικής, μιλάει για το «φαινόμενο του στομά-

χου» της εξουσίας: ή σε αφομοιώνει ή σε μετατρέπει σε κόπρانا, ενώ στις 2 Γενάρη 2009, στο «Φεστιβάλ Δίκαιας Οργής» θα εκφράσει τον «σεβασμό και θαυμασμό» των ζαπατίστας για την εξέγερση του Δεκέμβρη του 2008 που ακολούθησε τη δολοφονία του Αλέξη Γρηγορόπουλου.

Θα ακολουθήσουν 3 χρόνια σιωπής, μέχρι τον Δεκέμβρη του 2012, όταν περίπου 40.000 ζαπατίστας βγαίνουν από τις κοινότητες και «καταλαμβάνουν» ειρηνικά τους ίδιους δήμους που είχαν καταλάβει ένοπλα την 1η Γενάρη του 1994, με μια πολύωρη σιωπηλή διαμαρτυρία που είχε τίτλο «Ακούσατε;»

Το καλοκαίρι του 2013 πραγματοποιείται στην Τσιάπας το «μικρό ζαπατιστικό σχολείο» (escuelita zapatista), όπου «μαθητές και μαθήτριες» από όλο τον κόσμο καλούνται να ζήσουν στις κοινότητες και να συμμετάσχουν στο «μάθημα της αυτονομίας».

Δύο χρόνια μετά έρχεται το σεμινάριο και το βιβλίο «Η Κριτική Σκέψη Απέναντι στην Καπιταλιστική Λερναία Ύδρα» (Il Pensiero Critico di fronte all'Idra Capitalista), ενώ στις 27 Ιουλίου 2015 η ανακοίνωση της διεξαγωγής του «δευτεροβάθμιου μικρού ζαπατιστικού σχολείου» αναφέρει πως αυτό θα διεξαχθεί σε όλον τον κόσμο και θα αφορά την αλληλοϋποστήριξη των αγωνιζόμενων, την υποστήριξη στις οικογένειες των 47 εξαφανισμένων φοιτητών της Αγιοσινάπα (που απήχθησαν και δολοφονήθηκαν από παρακρατικούς ενώ μετακινούνταν με λεωφορείο για να συμμετάσχουν σε κινητοποιήσεις), αλλά και όσους/ες «δεν μάσησαν με το δημοψήφισμα στην Ελλάδα».

Τον Μάρτη του 2018 πραγματοποιείται στην Τσιάπας η πρώτη «παγκόσμια συνάντηση αγωνιζόμενων γυναικών», με συμμετοχή 7.000 γυναικών από όλον τον κόσμο. Η δεύτερη συνάντηση έγινε τον Δεκέμβρη του 2019 και πάλι στην Τσιάπας και η τρίτη προγραμματίζεται για φέτος, στην Ευρώπη, στο πλαίσιο του ταξιδιού των ζαπατίστας.

Στις 5 Οκτώβρη του 2020, οι ζαπατίστας ανακοινώνουν την πρόθεσή τους να ταξιδέψουν στην Ευρώπη «για τη συνάντηση και επικοινωνία» των αγώνων. Οι μασκοφόροι γυναίκες και άντρες, παιδιά και ηλικιωμένοι/ες από το νοτιοανατολικό Μεξικό, έρχονται τώρα για να σπάσουν τον κλοιό που παγκοσμίως οι κυβερνήσεις επιχειρήσαν να επιβάλουν πίσω από τις μάσκες του κορονοϊού.

Η σημασία του ταξιδιού στις γεωγραφίες που ονομάζονται Ευρώπη και Ελλάδα

Η ανακοίνωση του ταξιδιού των ζαπατίστας στην Ευρώπη ήρθε σε μία περίοδο που οι θεσμοί κυριαρχίας με πρόσχημα την πανδημία επιχειρούν να οικοδομήσουν νέες σχέσεις υποταγής. Οι αντιστάσεις βγαλμένες μέσα από τεμαχισμένους κοινωνικούς δεσμούς δημιουργούν μειοψηφικά ρήγματα ενότητας, κάτω από τη συνεχή παρουσία της καταστολής και του κλειστοφοβικού νεοσυντηρητισμού. Ασφαλώς δεν εξαιρούνται και κινηματικά αδιέξοδα μέσα από παραδοσιακές και επαναλαμβανόμενες πρακτικές και θεωρήσεις, σε πείσμα του κόσμου που αλλάζει και ο οποίος ταυτόχρονα αίρει τις μεγάλες βεβαιότητες του παρελθόντος.

Σε αυτή λοιπόν τη συγκυρία, η μεγάλη έξοδος των ζαπατίστας μπορεί να χαρακτηριστεί καταρχάς ως μία συμβολική κίνηση, που αντιστρέφει τους όρους ανάμεσα σε δυο μεγάλα ταξίδια: Από τη μια, το αποικιοκρατικό και πατριαρχικό ταξίδι της Ευρώπης πριν 530 χρόνια (Κολόμβος) προς την ιθαγενική Αμερική. Από την άλλη, το τωρινό ταξίδι των εξεγερμένων ιθαγενών της Τσιάπας ως μία κίνηση βαθιά αντιαποικιοκρατική και αντιπατριαρχική (η συντριπτική πλειοψηφία της αντιπροσωπείας των ζαπατίστας θα είναι γυναίκες). Μια κίνηση, όχι ενός έθνους ενάντια σε άλλα, αλλά μιας κοινότητας αγώνων ενάντια στον γενικευμένο αποικισμό του κεφαλαίου και του κρατισμού πάνω σε κάθε τόπο και σε κάθε πτυχή της ανθρώπινης δραστηριότητας.

Η δύναμη αυτού του συμβολισμού φάνηκε από την πρώτη στιγμή της αναγγελίας του ταξιδιού, που αποτέλεσε και αποτελεί διεθνές πολιτικό γεγονός πριν ακόμη πραγματοποιηθεί.

Η παρουσία των συντροφισσών και συντρόφων ζαπατίστας τέμνει όλους τους αγώνες και όλες τις αντιστάσεις (παργωγή, έμφυλο, παιδεία, υγεία/σωματική-ψυχική-κοινωνική, περιβάλλον, κοινότητες, πολιτισμό/τέχνες, μεταναστευτικό/σύνορα, καταστολή, διακυβέρνηση κλπ), όχι μόνο λόγω της σταθερής και πολύχρονης συμμετοχής τους σε αυτούς. Αν κάτι κάνει τη διαφορά, είναι οι ανατροπές που έφεραν στο προσκήνιο προτάσσοντας τις αυτόνομες και αντιιερραρχικές και αντιμιλιταριστικές κοινότητές τους ως το νέο ζωντανό κύτταρο της προοπτικής για έναν κοινό τόπο – για την ίδια τη Ζωή!

Δεν έρχονται για να διδάξουν ή να διδαχθούν, αλλά για να πουν και να μάθουν με όρους ισότητας, τους δρόμους και τις διαδρομές των αγώνων για κοινή ζωή – για μια ζωή που είναι άξια να βιωθεί, χωρίς ιεραρχήσεις, χωρίς ιδεολογικές κατασκευές, χωρίς εξιδανικεύσεις.

Αυτή η αναμενόμενη κινηματική όσμωση, αποτέλεσε το έναυσμα ανοιχτών διαδικασιών από δεκάδες συλλογικότητες και τοπικούς αγώνες (απλωμένους σε όλες τις γεωγραφίες μας) που συνέβαλαν στη δημιουργία μίας πανελλαδικής κινητοποίησης με περιφερειακούς και θεματικούς συντονισμούς, πρωτόγνωρης για τα μέχρι τώρα δεδομένα.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, ο τοπικός συντονισμός Θεσσαλονίκης-Χαλκιδικής συμμετέχει στην οργάνωση του ταξιδιού, όχι μόνο για την ανάδειξη αγώνων, αλλά για να ανοίξει στη δημόσια σφαίρα, του διαλόγου και της πράξης, όλες τις πτυχές που συγκροτούν την οργάνωση της ζωής. Η διαγώνια ανάγνωση και κριτική των αγώνων αυτών είναι η ζαπατίστικη πρόκληση από την οποία δεν θέλουμε να απουσιάζουμε. Είναι ταυτόχρονα κι ένα κάλεσμα ανοιχτό στην καθημία και στον καθένα που συμμερίζεται τους όρους αυτής της πρόκλησης.

ΝΑ ΣΠΑΣΟΥΜΕ ΤΟΥΣ ΚΛΟΙΟΥΣ